

ACC. N:R

M. 12065: /.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Svensson föddes i Attusa by, St Olof, där fadern var småbrukare på ett ställe med en ko. Vid tio års ålder kom S., i likhet med de flesta pojkar på trakten, ut som vaktepåg. Man vaktede hela sommaren tills snön kom. Efter konfirmationen vid 15 års ålder lärde S. till smed och efter ett par läroår tog han arbete på skilda platser och reste bl.a. över till Bornholm. Första året där vässade han hackor vid ett stenhuggeri på Christiansö. Vid 22 års ålder tog S. hyra på en lastångare, som gick med timmer mellan Norrland och Medelhavet. Efter ett år i sjömansyrket återvände S. via Stockholm till hemsocknen, där han en tid fortsatte i smedyrket, tills han skaffade sig ett småbruk med en häst och tre kor. Troligen 1892 el. 93.

Först hade jag ett gammalt träårder med järnbill och så en gammal räharv med träpinnar. Sedan köpte jag plog 1893. Det blev en järnplog. Sen köpte jag hos smeden som hette Åberg. Jag gav 22 kronor för en plog. Jag arbetade uppe hos en smed som hette Kellqvist i Bästekille. Då gjorde vi allting, plogar och plogbillar. Smeden skulle också smi hästskor och hästskosöm. Det gjordes om kvällarna. Likaså gjordes arbetsvagnar och

ACC. N:R M. 12065:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

fjädersvagnar.

Sedan fick de bättre plogar med skivor som släppte bättre. De kom från fabrik. De fick köpas hos järnhandlaren nere vid Kivik, där det såldes i långa stänger. Eller också i Tomelilla.

1893 hade jag smedja så jag smidde lite själv. De hade träharvar med järnpinnar. När de började med sådana järnpinnar minns jag inte. Jag minns i alla fall, att när jag tjänte som vaktepåg i Rörum så hade de ingen plog utan bara årder. Däremot hade man harv med järnpinnar. Uppe på torpen hade folk bara träårder och träharvar.

När järnvägen kom blev här timmerhandel och en del handlare. När jag kom hitfanns bara detta hus, som jag har, och så smedjan. Det var en handlare som hette Rosengren uppe vid Kapellet och så handlare Löfgren. Hela socknen fick gå hit och handla. Sen blev det en handlare uppåt Holmarna i änden av socknen.

Vi köpte kaffe och tyg till kläder och hattar och mössor. Hos Rosengren kunde man köpa allting. Mjöl och socker och gryn kunde köpas hos handlarna. Handlarna köpte sina saker i Simrishamn och i Esperöd, där

ACC. N:R M. 12065:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

det fanns grosshandlare.

En smed hade 50 öre om dan och så mat och logi. Vid smedjan fanns en liten gesällkammare. I Bästekille var vi tre gesäller. I smedjan skulle vi vara klockan 5 och tills dess skulle lärpojken ha blåst opp. Man åt innan man började arbetet och sedan blev det kaffe och frukost halv nio, vanligen bestående av sill och pantofflor. Sedan middag klockan 12. Vi arbetade till halv åtta på kvällen. Merafton äts på eftermiddagen. Men på Bornholm slutade de klockan sju och började inte förrän sex och hade därtill mer betalt. Jag hade 2:50 om dan, men då skulle jag föda mej själv. Men det var billigt att leva på den tiden.

Jag var rätt gammal när föreningarna började. Det var efter järnvägens tillkomst som vi fick lokalförening. Vi fick malet med maskin så vi kunde få malet med oss hem. Där berodde det inte på vädret. Det var en konsulent som hette Ekerot som kom och höll föredrag, jag tror nere i kommunalrummet. Först hade vi kommunalrum i skolan, sen byggde godtemplarna. Detta var efter järnvägens tillkomst.

Det var en nykterhetspredikant från Stockholm, han hette Gedda, som for omkring och predikade. Han låg över natten här hos mej, och sen

ACC. N:R M. 12065:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

körde jag honom ner till Rörum och godtemplarlokalen där. Sen såg jag i tidningen att dom tagit honom för fylleri i Eslöv.

I min ungdom tröskade de med slaga, sen har här varit ett tröstbolag som haft en ångtröska. Självt hade jag mest ångsmark och tröskade själv med plejel, så gjorde de också på St Olofs gård. Det första tröskverket de hade var ett som drogs med två hästar. Detta köptes från fabriken uppifrån efter järnvägens tillkomst. Vid Östaröd som är en stor gård, hade de ett sådant. Så fick de låna av varann och tog omkring och hyrde ut. Det var arbetare som de lejde till att åka. Vem som var den första vet jag inte men det var ett bolag. Här bodde en som hette Sven Löfgren han var med om ångtröskan. De som ville fick gå dit och tröska.

Sen kom det maskiner för att pressa halmen. Innan det kom sådana fick man bära för hand och sätta upp halmen i stackar. Pressarna kom efter järnvägen.

Tjurforeningen var det Ekeröth som ställde om. Där var jag med och fick betala lite granna. Lokalföreningen gick itu en gång. Sen hade vi gubevars en konsumförening. Där tecknade jag hundra kronor, men den

ACC. N:R M.12065:5LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gick itu. Det blev konkurs. Ett år fick jag fjorton kronors utdelning. Vi hade en ledare som hette Hans Svensson, men det var väl dålig ledare. Sen hade de en hingstförening, men den brakade åt hälsinge. Det var inte många år den gick.

Förr i tiden var det ingen som hade sockerbetor men nu är det många. Vi hade stärkelsefabrik i Kivik, dit körde vi potatis, som också kördes till bränneriet. Numera sätter de inte fullt så mycket potatis, ty sockerbetorna har kommit i stället. De ger ju ~~koxox~~ betmassa till djuren.

Vi sådde korn, havre och råg. Det är inte många som sår vete. Man var tvungen så råg till halmtak. Här finns ingen halmtäckare mera. Får var det inte många som hade. De var bara till besvär. Man fick köpa sin ull. Sen blev det ju så att de köpte färdigt tyg. För sådär en sjuttio år sen såg man ju ingen som köpte kläder.

Här fanns en sorts "Rydboholms mollskinn". Man kunde få tyg till ett par mollskinnsbyxor för fyra kronor. Mollskinnet köptes i meter och så gick man till skräddaren - jag tror han tog 1:25 för att sy byxorna. Så gjorde man vartannat år. Vi köpte cheviot också.

ACC. N:R M. 12065:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Min mor satt och spann. Folk brukade så hör, och här fanns brydestuor. En fanns nere vid järnvägen och en annan uppe vid Attusa.

Bonderna skulle själva laga vägen. En gång om året kom länsman samt fjärdingsmannen Montan och två nämndemän och tittade på vägarna. De brukade hålla här med hästarna i porten. Här fanns ju inget hotell. Jag skulle sätta en flaska konjak på bordet och så kaffe. Fjärdingsmannen stod i porten och passade hästarna. Det stod stenar utefter vägen med namnet på respektive väghållare. Det blev ändrat då staten tog vägarna. Vi små slog själva stenarna. De fick inte bli för stora. Man slog med en slägga mot en stor sten. Sten kunde plockas överallt. I Rörum var en gubbe som slog sten både vinter och sommar. Vi kallade honom "morfar". Han hade en stenhög stor som ett hus och bönderna köpte av honom. Här uppe slog de själva, men nere i Rörum var det rikare bönder. När pågarna här skulle bli vakte pågar fick de gå ner till Rörum.

Min svärfar hade bageri här i detta hus. Min kvinna har bakat och det slutade vi med i början på nittiotalet. Vi vakte vetebröd och grovbröd och så sockerkakor i kopparformar. Det gick åt två tjog ägge till en sådan kaka. Man använde bara gulan. Även sedermera fortsatte

ACC. N:R M. 12065:7.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

folk att låta baka sockerkakor i många år. Vi slutade när min kvinna dog för femton år sedan.

Numera har de begravningar på hotellet och betalar för det. För i världen hade man begravniggarna hemma. När järnvägen byggdes kom hotellet. Det var en smålänning, som närmast kom från Rörum som öppnade det. Där fanns också gästgiveri men sådant fanns inte här uppe. Här i huset bredvid hade de emellertid bierförsäljning. Det var när jag var påg. De hämtade och drack och slogs ibland. Det var min svåger, Jeppa Persson, som hade detta. Det var bara han som sålde bier i byn. När vi skulle ha brännvin skulle vi till Rörum. När han senare flyttade till Malmö blev här ingen vidare försäljning. De fick sen köra ner till bryggeriet vid Bjersjö invid Simrishamn. Min svåger köpte sin bier i Bjersjö. I Lovestad fanns också bierförsäljning, likaså i Brösarp, där det också fanns gästgivaregård.

Från Rörum till Brösarp skulle bönderna köra. Det var bönder som tecknat sig. Det kom order från gästgivaregården till de olika bönderna. Det var en ^{av trä}bricka som namnen stod på. Jag sprang själv med den listan. Om somrarna fick de ta hem ett par hästar från betet. Det var när det

Sen när?

ACC. N:R M. 12065:8,LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kom någon från Simrishamn. Det var bara bättre folk, andra fick gå till fots. Nästa gästgivargård efter Brösarp var Degeberga

Min far, som föddes 1824 och dog 1891, har arbetat vid järnvägen.

Han var också halmtäckare och gick i skogen och tog upp famnved. De hade mycket stora skogar där de tog bränne och körde till Simrishamn och sålde. Det var bok, ty här var ingen gran på den tiden. Det kom först på 80-talet. Det var 1882-83 som barrskogen bara var någon meter hög. Det var Kronovalls gård som började plantera. Här var mycket dålig mark, som knappast lönade sig att odla, men granen växer bra. Nere på "Väster-skog" såldes bokvirket och gran planterades i stället. Här är ännu litet bok. På den tiden sålde man träden på rot på auktion. Torparna köpte upp på kredit och sålde i stan eller neråt slätten. Det kom också folk nerifrån slätten och köpte upp träd. Jag köpte ved en gång och sålde i Hannas och fick säd i stället. En del bytte till sig säd.

De flesta for till Simrishamn. Det var mest tur om de hade något med sig hem, ty de stannade vid Rörums gästgivargård och sen körde de ikapp. Här var tre stycken som alltid körde dit med bränne. De brukade

ACC. N:R M. 12065:9.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ta en famn vardera. Och så brukade de gå till hotell Svea och förfriska sig. De körde över Rorum, där de stannade vid gästgivargården i Rorum. Det var titt och tatt som de körde. De fick 18 kronor famnen. Numera skall veden köras ut till bilväg, ty de får inte kora in bland granarna. Jag var i lära hos Anders Svenssons på Snapparp svärfar 1882-83. Då körde de till stan med bränne. Sen sålde de en massa bokskog till en fabrik i Kopinge. Det~~xx~~ började ta slut på bokskogen. Här har sålts på auktion ännu i mitten på 1890-talet. I Simrishamn köpte de inte mer. Det tog alldeles slut innan järnvägen kom. Sen fick Simrishamn bränne med skutor uppifrån Blekinge m.fl. platser. -----

Min far hade ett litet eget ställe med bara en ko. Han var halm-täckare och var ute på arbete nästan för jämnan. Man hade 50 ore om dan i skogen. När folk gick och plockade potatis hade de 25 ore om dan plus födan. Senare gick det upp till 33 ore. Innan första kriget hade de bara en krona om dan och födan. Folk reste härifrån till Kristianstadstrakten och plockade potatis. Där hade de mera betalt. Nere på slätten odlade de inte potatis.

ACC. N:R M. 12065:10.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När jag var påg, för en 80 år sen, var här mycket dåligt med kor och mjölk. De hade inte något att ge dem om vintrarna. De fick köra ner till slätten och skaffa litet halm.

Forst slängde de upp sten i högar och sen lade de gärsgårdar av dem. Jag tror att efter nittiotalet blev inga nya gärsgårdar byggda.

Kreatur köpte jag uppe i Goinge härad. Det var en kohandlare i Bästekille som köpte upp kreatur i Broby påx och diverse marknader. Jag köpte bara en ko åt gången. Jag har haft 3 kor här. Man fick ge 80 - 100 kronor för en ko. Sedermera köpte jag nya kor som mjolkade bättre. Sen hade man dem tills de fått ett par kalvar.

Innan mejeriet kom kärnade vi själva smöret. Här var torgdag i St Olof. ~~Maxxxxxxxx~~ ^{var} Det minsann inte förrän järnvägen kom. Det kom då en som hette Anders Hansson, som bodde i Tomelilla. Han köpte smör och ägg och kycklingar och for sen på järnvägen med detta och han sålde ända till Stockholm. För ett kilo smör fick man 1:25. Före järnvägens tid köpte handlarna upp ägg och körde ner till stationen vid Esperöd, där de samtidigt hämtade hem andra varor. Det berodde på vad saker handlarna

skulle ha

ACC. N:R M. 12065://.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

om de körde till Esperöd. Det gällde då varor från Malmö och Ystad.

Forsta mejeriet var borta vid Raskarums molla. Det var efter sedan järnvägen kommit. Det gick inte. Det var andelsmejeri. Sen körde vi till Frorum bortom Kronovall. Där var också andelsmejeri. I Frorum var det en mejerist som hette Mårtensson och som sedan flyttade hit och byggde mejeriet. Då blev det först inte andelsmejeri utan han skulle betala efter frörumspriserna. Han kom hit omkring 1902 efter järnvägen. Han hade det rätt länge och sedan blev det andelsmejeri. Vi fick teckna andelar efter koantalet. Då mättes det i liter, nu väges det i kilo. Forsta tiden fick var och en kora dit själv. Sen kom det mejeriskjutsar. En tid körde bönderna i bolag varsin dag. Sen blev det mjölkabord. Det var nog omkring 1933 som det blev mejeriskjutsar. I Frorum fick vi ibland bara fem öre litern. Här blev det nog inte stort mer än sex öre. Mejeristens fru var mejerska, och så var det en anställd som fick stå och mäta ut separatorsmjölken. När det skulle bli andelsmejeri hölls det en stämma hos Mårtensson och alla gick med. Jag fortsatte en tid med egen separator. Det var en handseparator som skumma' bra. Jag tjänste på det. Jag tror att jag köpte handseparator i början av kriget. Det var flera

ACC. N:R M. 12065:12.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stycken som köpte handseparatorer, men många lämnade också till mejeriet. Jag tror jag hade min i tolv år. Sen slutade jag omkring 1927. Innan jag hade min separator hade jag lämnat till mejeriet. Det var tills kriget kom.

På den gamla tiden skummade vi mjölken med en sked och kärnade sedan i en tråkärna. Den kärnan gjorde tunnbindarn. Här var en gammal gubbe som stod och gjorde tråkärnor. Det var innan järnvägen kom. Då fick vi en tunnbindare, som jag tror kom från Esperöd.

Innan järnvägen kunde köpa färdiga spannar på marknaden, jag tror det var goingar som kom ner med sådana. En sådan där gammal kärna kunde hålla en mansålder.

Ost gjorde vi lite. Jag hade en syster som bodde vid Trolleholm utanför Eslöv. Hon osta all mjölk och sedan körde de in till Eslöv med osten. Vi gjorde bara ost till oss själva. På den gamla tiden var det ju bara litet mjölk, ty det var ju dåligt med kor. Så småningom köpte vi ost i affären trots att vi hade egna kor. Det var ju bara besvärligt att göra ost.

Forst var det en handlare som hade posten, som kom från Fågeltofta. Det var en skräddare från St Olof, som hette Anders Arvastsson,

ACC. N:R M. 12065:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och han gick till Fågeltofta efter posten tills järnvägen kom. Och före honom var det en annan gammal gubbe som gick. I Fågeltofta var det postkontor i skolan hos skolmästarn. Dit kom posten från Lovestad och Tomelilla. På sista tiden fick posthamtarn cykel. Numera, sedan vi fått järnväg får i stället Fågeltoftaborna sin post härifrån. Så kom järnvägen och posten kom till station och nu är här ett posthus. Då fick var och en hämta posten i väntsalen.

För 75 år sen hade man nästan inga tidningar. Första gången jag fick läsa en tidning var år 1885 hos en smed på Gyllebo. Han var försigkommen så han läste Ystads Allehanda. Uppe hos smeden i Bästekille, dit jag sedan kom, var det fyra familjer om en tidning, som då kostade 4 kronor om året. Det var Ystads Allehanda.

Då jag gick i skolan var här tre skolor i församlingen: Det var en i Attusa, en här invid kyrkan och en i Raskarum. Den gamla storskolan byggdes 1867. Raskarums skola var förr i tiden ambulerande. Vi kunde vara 40 barn uppe i Attusa skola när jag gick där. Min mor lärde mig

ACC. N:R M. 12065:14.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

läsa. Vi började skolan klockan 8 på morron. I skolsalen hade vi en ugn med Adam och Eva. Om lördagarna skulle en påg och en tos hjälpas åt att sopa och sanda golvet. Vi satt där med träskor på. Vi satt så länge vi kunde se. Många hade ju långt att gå till skolan. Mången gång kunde man inte komma dit för snö. Det var ju bara vildmark uppe i Attusa, och där fanns ju inga hästar som kunde köra upp vägar. Vi hade en timme middag vid tolvtiden.

Till läroverk var det inte många som for. Ingen i Attusa hade råd att hålla barnen där.

I Eljaröd var det en som hade liksom lite smygkrog. Det var ett fruntimmer. Det var ju förbjudet, men de fick bara några dar på vatten och bröd. På den krogen fick de kaffe och gokar.

När järnvägen kom blev det inte mer med skjutshället.

När jag gick till stan brukade jag gå själva landsvägen. Det var farliga backar då.

De flesta som plockade bär gick till Tranås med dem. Där var torgdag en gång i veckan. Dit kunde också ägg och smör säljas, men det mesta

ACC. N:R M. 12065:15.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i den vägen såldes till handlarna. Men när granskogen kom blev bären kvävda och så tog det slut. Förr plockade nästan alla bär. Man bar bären i korgar. I Tranås var det gamla käringar som kallades "Ystadskäringarna" som köpte upp. Man sålde i kappar (1 kappe är cirka 5 liter). Dessa käringar kom till Tranås med häst. Sedan järnvägen kom tog det alldeles slut. Nu köps bären långt uppe från Småland.

Min bror tjänte uppe vid Ravlunda som vaktepåg och dräng. Som vaktepåg fick han årligen: 1 ~~par~~ ^{par} verkensbyxor, 1 tröja och väst, 1/2 hektoliter potatis satt, vilket skulle räcka hela vintern, 1 skjorta, 1 skålpund ull, hosety,. När han blev konfirmerad fick han "dubbla klär". 1 vadmalströja och så verkensbyxor och ett par extra, vita linnebyxor av hemspunnet skattefall, ett par stövlar.

Det var 1891 som de lade stora landsvägen genom samhället från väster-öster. Till Vitaby körde de förr via kyrkan och så rätt upp. Den nya vägen kom i och med att stationen kom till. Ner till Rörum har det alltid varit väg. Förr var det väldiga backar. Från Rörum till Vemmerlov har också blivit lagd ny väg.. Det var en järnvägsingenjör som

ACC. N:R M. 12065:16.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fick i uppdrag av kammarherren på Gyllebo, Rosencrantz, att avväga nya vägen från Rörum till Vemmerlöv.

Nej hemslöjd vet jag ingenting om.

Nästan från varje familj här var det någon som for till Amerika.

De hade liksom en vurm. Min bror reste dit 1882 vid 23 års ålder. Jag hade en syster vars alla tre söner for dit. Det var framförallt arbetare som for över. De fick mera betalt där. Många kom tillbaka och har det bra nu. Det var också många som for till Bornholm. De for dit som vakte-pågar och bornholmarna stod nere vid båten och passa' dom. De var snälla vid pågarna. Där fick man tre kronor om dan, här hemma hade man ofta bara två kronor om dan. Det var många som stannade kvar, en del i många år. De var över hela ön. Jag arbetade i hamnen när man byggde Nexö hamn. När det sedan blev betodling här reste folk inte dit så mycket.

Förr byggde de av råsten, d.v.s. torkad lera. De rörde ihop det och lade det i ett formkar så det blev en sten. Tidigare hade de hus av gråsten. Ja, de byggde av gråsten även under min tid. När stationen

ACC. N:R M. 12065:17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kom började det bli tegelhus. Det första huset av tegel i St Olof var hotellet och stationshuset. Sen blev det bageriet och så småningom blev det bara tegel. Trä till byggen fick man från Kivik, dit det kom med båt uppifrån. Det var vanligt att de körde till Kivik efter trä. Sen blev det järnväg till Brösarp och då hände det att de körde ända till Ljungahärad ovanför Brösarp. Till Smedstorp kunde man också fara. När järnvägen kom slutade de att köpa vid Kivik.

Det byggdes inte mycket förr. Folk byggde bara små stugor, som bestod av ett bakhus, som användes för mat. Sen var det ett kistehus med kistor för kläder. Man hade också en förstuga med ingång till skorstenen.

När jag bar barn fanns i St Olof följande hus:

- 1) Jens Nilssons hus, som låg intill detta. Han hade en ko. Kronovall ägde detta.
- 2) Mittemot kyrkan låg nr 10. Där var ett par hästar.
- 3) En smedja, numera nedriven, av gråsten och med halmtak.
- 4) Prästgården som var ett lerhus. Låg där den nuvarande ligger nya prästhuset byggdes 1991. Förr hade komministern en ko.
- 5) St Olofs gård, arrende under Kronovall.

ACC. NR M. 12065:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man hade hemmagjorda möbler. Det var en snickare som gjorde dessa. Man skulle ha en säng. Arbetarna hade inte råd att köpa så fint. Man kunde köpa en stol på marknaden.

När jag var barn hade de inte gardiner. Till att sätta för fönstren hade man "små trögardiner med en tråd emellan". Jag och en man till var upp till en möllare här i St Olof. Han hade varit i Amerika och han skulle nu visa oss en nyhet: rullgardiner. Men min kamrat hade sett sådana hos sin bror som var lärare i Vemmerlöv. Ett halvt år efteråt hade handlar Milsson sådana att sälja. Det var säkert över femtio år sedan.

När jag var barn hade vi grytor och kopparpannor. Det fanns inga emaljerade saker. Jag hade varit gift i flera år innan det kom sådant. Kopparkärl fick vi köpa av kopparslagare och på marknader. Vi köpte på Kiviks marknad. Man hade lerkrus till mjölk. Sådana köptes också på marknaden.

När jag i barndomen tjänte uppe i torpen under Kristinehovs gods var där lergolv och där gick gässlingar och grisar inne.

De första tapeter jag såg ~~var~~ var när jag var påg.

ACC. N:R M. 12065:19.

Men det vanligaste var kalkade väggar.

Vi fick potatis till frukost. Mjölk hade de och så slaktade de svin själva. Någon gång kunde affärerna få hem amerikanskt, rökt fläsk.

Vi kokte risgröt. Kaffet fick de bränna själva. Kaffet var nog inte så vanligt som nu. De körde kring med häst och vagn och sålde sill.

Ungdomen dansade nere i skogen på en jordbana. Och så var det hos en som hette Rosensköld, där de kunde dansa inne. Och uppe i Holma var det en bana av trä. Sen var här också en bana av trä som Erik Smed hade. Sen blev det en bana som kallades Palmlunden. Det var mest om söndagarna man dansade. Mitt i veckan fick de inte ha dans. När de hade brydegille dansade de på logarna. När det kom folk från andra socknar skulle de knivskäras och slåss. Man fick hålla på och dansa så länge man ville på kvällen. Det var en som gnodde på harmonika. Före min tid hade de höstgille när de kört in i september. Min mor har berättat om det. Numera har man inte sådana. Varför de slutade vet man inte.

Här på orten blev det ju mindre, så vi hade inte så mycket höstefolk.

Man hade också brytegille. Det var i vartenda hus. Jag var

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sher?

ACC. N:R M. 12065:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på ett brytegille 1885, sen vet jag inte om har varit några fler.

Här var en brydestua. I varje församling hade de sådana. De sa att det spökade i dom. De undvek att gå förbi sedan det blivit mörkt. En god vän till min mor, som hade varit hundra år nu om han levat, han gick aldrig förbi om det var mörkt.

Förr firade man inte namnsdagar och födelsedagar. Här ligger gratulationskort som min mor fick från en prästfru som brukade komma. Det var säkert inte förrän på 80-talet man började. Där jag var ute och arbetade hörde man aldrig talas om något sådant. När jag fyllde 20 år 1885 så hade jag fått en liter konjak, så kom de ner, min bror och smeden. När jag fyllde tio år fick jag en tavla med krans på av min gudmor.

Förr höll man alla begravningar och sånt i hemmet. Här fanns förr inget hotell där man kunde ha det. Numera har de det merändels borta. De har nu folkets hus, eljest hotellet.

Vi har aldrig haft stor julgran, bara en liten. Det var inte så allmänt med julgran förr som nu. Hos läraren och kanske lite hos de bättre hade man julgran. Jag var uppe i torpen som pojke och där

*När bröjde
de till?*

hade de aldrig julgran. Men de brukade tända julljus

De hade små tranlampor som hängde vid kakelugnen på lampadallor. Vi köpte tranen i butikerna. Sen kom fotogenen. De var så rädda för det först. Det var för 70 år sen. Först var det små fotogenlampor som stod på bordet och sen kom det större. Man hade små lampor och på dom fick man ta upp vecken med en nål. Folk sa, att det lade sig på bröstet och de ville ha tran i stället. De stora fotogenlamporna, som vi fick sen, hängde mitt i taket. 1882 såg jag en sådan fotogenlampa mitt i taket hos smeden jag var hos. Det skulle inte vara i alla rum.

På julen skulle man leka jullekar. Det var i hemmen.

Den första tidningen som kom var Ystads Allehanda. Den kom 1875. När jag kom till Erik Smed 1881 hade de Ystads Allehanda. Den kom tre dar i veckan och var ett blad. ~~Jax~~^{De} köpte Fäderneslandet på 80-talet. Förr när jag var mindre hade vi Aftonbladet 2 ggr i veckan. Så kom den första kolorerade som hette "Brokiga Blad". Den var inte så allmän. Det blev nog allmänt med tidningar när järnvägen kom. Då blev det total uppryckning.

Vi hade postillor och bönböcker. Där var nog några skillingböcker

ACC. N:R M. 12065:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som vi köpte på Kiviks marknad. Det fick vara på söndan som vi läste. De flesta gick väl i kyrkan och läste inte postillor. Där hemma hade vi Norborgs postilla.

I Bästekille hade vi ett bibliotek. Vi fick låna där, och särskilt var det mycket av Walter Scott. Till biblioteket köpte vi bl.a. många böcker efter en apotekare i Brösarp som flyttade till Kivik. Det var arbetare i byn som stod för biblioteket.

De första socialisterna var uppe i Bästekille. Vi var där 9 stycken. Vi höll Socialdemokraten från Stockholm. Sen började ungdomarna angripa religionen. Vi gick på möte nån gång, men inte så titt.

Jag blev inte fotograferad förrän jag var 25 år. Det var i Stockholm. Då gick jag först in och blev klippt och rakad.

Förr kunde kyrkan bli så full att många fick stå. Det var bänkindelning i kyrkan med nummer efter gårdarna. Där var St Olofs gård som hade liksom den bästa stolen framme vid predikstolen. Den var särskilt utsirad. Sen fick småbrukarna hålla till bakåt. Där var t.ex. ett ställe som hörde under Gyllebo och som hade stol nr 8. Sen kom det

När?

ACC. N:R M. 12065:23.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att sora under Kronovall och då fick de en annan bänk. Man kallade kyrkbänken för stol. Så var det mans-och kvinnosida . Ungefär när järnvägen kom blev det mindre noga med ordningen. Men vi har alltid fortsatt att sitta i vår gamla bänk. Vi brukade alltid gå i julottan. Här uppe har vi inte haft så mycket frikyrkligt. Här kom väl lite med järnvägen. En lokomotivförare som hette Sönnerdal höll lite predikningar. Man hade en sal som hette Olssons sal, där predikade han, och på vint-rarna dansade man där.

Förr hade de husförhör. Jag har bara varit med om ett enda. Sådana hölls hos husbönderna. Jag har aldrig gått dit.

Det var inte förrän för 25 år sedan som man började med bekväm-
ligheter i bostäderna såsom vatten och avlopp, och elektrisk^k lju s.
Det var efter förra världskriget.

Vi köpte vår stekugnsspis 1894. Vi hade en stor kekelugn ända till 1903. Det var bekvämare att kunna elda inne och slippa gå ut.